

www.vkwmetena.be

Muizenval

Collectief
falen

Financieel
analfabetisme

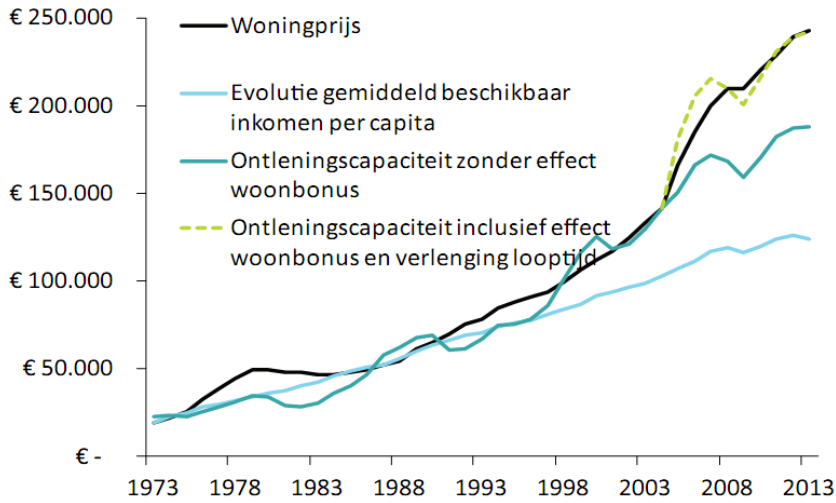
Lessen
trekken?

www.vkwmetena.be

Collectief falen

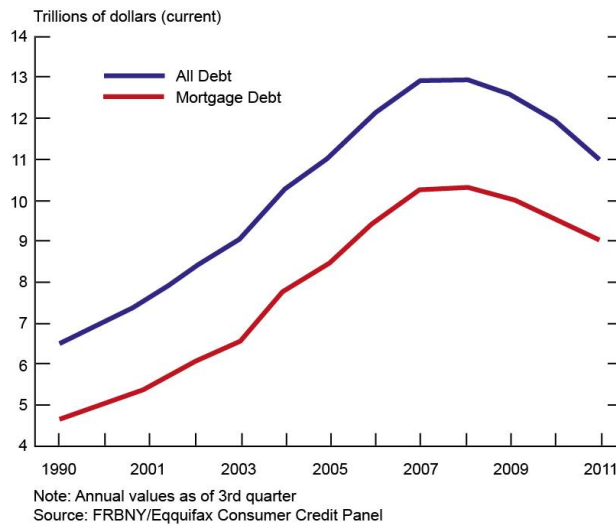
Belgische huizenprijzen

Bron: Damen, Vastmans en Buyst (o.b.v. Statbel, NBB, ASLK, CES, KULeuven)

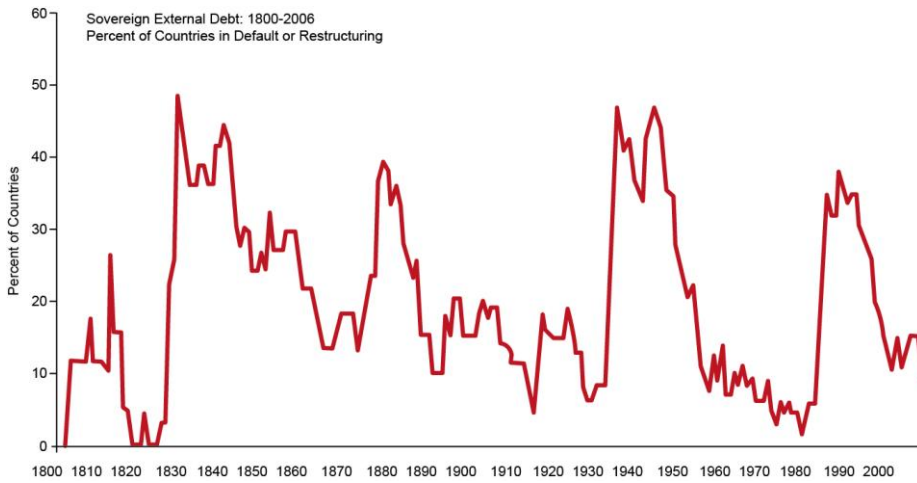
www.vkwmetena.be

Schuldenlast Amerikaanse gezinnen

Bhutta and Keys, 2013

www.vkwmetena.be

Bron: Reinhart en Rogoff

www.vkwmetena.be

Hoe kan dat alles zo gemakkelijk
gebeuren en waarom blijft zich dat
herhalen doorheen de geschiedenis?

www.vkwmetena.be

Financieel analfabetisme

De irrationele mens

SYSTEEM 1 (impulsief)	SYSTEEM 2 (rationeel)
Ongecontroleerd	Gecontroleerd
Zonder inspanning	Veel inspanning
Associatief (verbanden)	Deductief (afleidingen)
Snel	Traag
Onbewust	Bewust
Gebaseerd op vaardigheden	Gebaseerd op regels
Intuïtief	Geïnduceerd

Bron: Gebaseerd op Kahneman en Tversky, Stanovich and West

www.vkwmetena.be

Valkuilen systeem-1

- Overheerst ons denken (intuïtie)
- Eerste indrukken primeren
- Gebruikt heuristieken (vuistregels) die flagrant fout kunnen zijn
- Wordt misleid door wat beschikbaar is en is sterk onder invloed van stereotyperingen (vaak 'geframed' door de media)
- Negeert nuttige informatie
- ... en gebeurt allemaal onbewust

www.vkwmetena.be

De koele, geraffineerde en rationele,
consument, belegger,... ?

www.vkwmetena.be

Fransman wijst 'Ecole Americaine' met vinger

- Congres in Parijs in 1952
  - Allais zet enkele valletjes uit waarin de aanwezige Nobelprijswinnaars met open ogen inlopen
- 1979: Amos Tversky en Daniel Kahneman werken hierop verder en leggen basis voor een nieuwe nutstheorie
- Dat bezorgt Allais de nobelprijs in 1988; Tversky en Kahneman krijgen hem in 2002

www.vkwmetena.be

Beleggerspsychologie (1)

- Optie A
  - 50% kans om € 1,000 te winnen en 50% kans om niet te winnen
- Optie B
  - Met zekerheid € 450 ontvangen

www.vkwmetena.be

Beleggerspsychologie (2)

- Optie A
  - 50% kans om € 1,000 te verliezen en 50% kans om niets te verliezen
- Optie B
  - Met zekerheid € 450 verliezen

www.vkwmetena.be

John Maynard Keynes

...meer en meer lijkt de beurs op een
schoonheidswedstrijd....

www.vkwmetena.be

Collectieve waanzin

www.vkwmetena.be

OP enkele KLEINIGHEDEN na, WAS de BANKFUSIE
EEN GROOT SUCCES!

Psychoanalyse door David Tuckett

- Als onze uitzinnige drang naar winst losgekoppeld geraakt van onze angst voor de potentiële gevolgen van de risico's die we daarvoor moeten nemen, dan verliezen we onze oordeelkundigheid en staat de deur open voor de ontwikkeling van een zeepbel

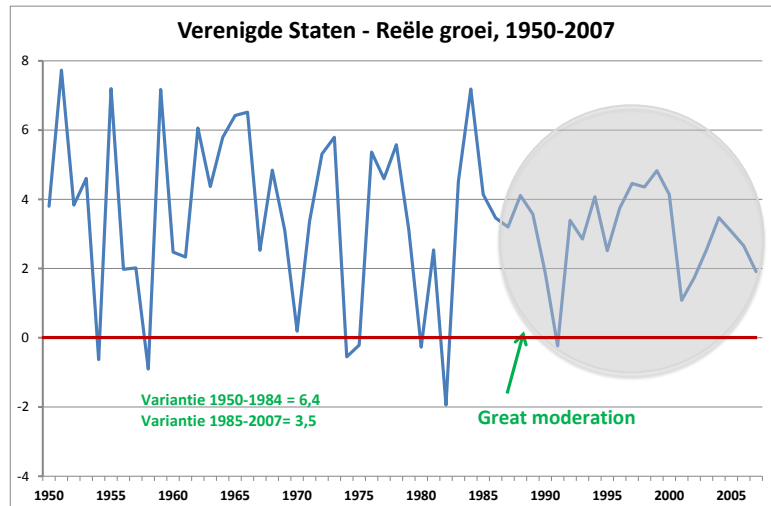
www.vkwmetena.be

Het weerbericht van de euro

www.vkwmetena.be

The Great Moderation

Bron: IMF, USgovernmentsspending, eigen berekeningen

www.vkwmetena.be

Lessen trekken?

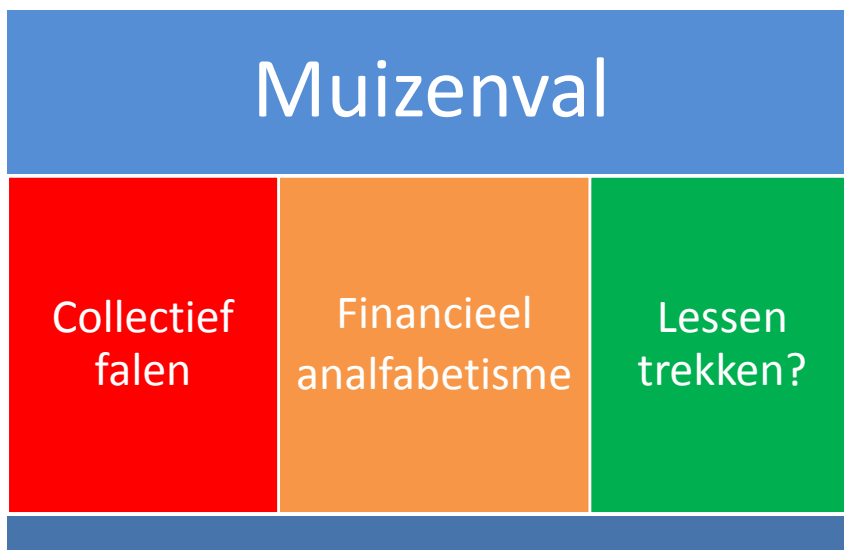
De kat bij de melk?

- Wie kan bedriegen doet het en de pakkans heeft daarop weinig invloed (experiment examens)
- Ons moreel kompas veroordeelt rechtstreeks stelen maar filtert onrechtstreeks stelen weg (bonus, premie)
- Des te verder verwijderd van cash, des te groter het bedrog (witteboordcriminaliteit)
- Met andersmans geld, springt men minder zorgvuldig om; idem wanneer risico kan worden doorgeschoven (subprime)

Enkele adviezen

- De wereld is onvoorspelbaar: doe niet alsof
- Het beleid is niet alwetend, reken er niet op
- Mensen zijn financieel ongeletterd, ook experts en slimme mensen trappen in de val
- Individueel en publiek belang laten samenvallen?
  - Banken moeten over kop kunnen gaan
  - Wie zijn gat verbrandt moet op de blaren zitten
- Pas op voor kuddegeest !

www.vkwmetena.be

www.vkwmetena.be

- geert.janssens@vkw.be
- www.vkwmetena.be
- @jrgeert